

Beyaz Perdede Oidipus Kompleksi: Norman Bates ve Zebercet Karakterlerinin Metinsel Okuması

Oedipus Complex on the White Screen: A Textual Reading of Norman Bates and Zebercet Characters

Sırrı Serhat SERTER¹

Öz

Bu araştırmanın konusu Robert Bloch'un *Sapık* (Psycho) ve Yusuf Atılgan'ın *Anayurt Oteli* isimli romanlarının, Sigmund Freud'un kurucusu olduğu psikanalitik kuram çerçevesinde okunmaya çalışılmasıdır. Bloch'un romanının ilk Türkçe baskısı "Üç Ruhlu Adam" ismiyle 1962 yılında ve *Anayurt Oteli*'nin ilk baskısı da 1973 yılında yayınlanmış olup çalışmada bu ilk baskılar kullanılmıştır. Bloch'un *Sapık* romanı ismi aynı kalarak 1960 yılında Alfred Hitchcock yönetmenliğinde, Atılgan'ın *Anayurt Oteli* romanı da yine ismi değiştirilmeden 1987 yılında Ömer Kavur yönetmenliğinde beyaz perdeye aktarılmıştır. Filmlerde romanların metinsel özgünlüğü korunduğu için çalışma romanlar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Her iki romanda ana tema olarak Oidipus Kompleksi kullanılmıştır. Romandaki karakterler, cinsel yönelimleri, anneleri ile olan ilişkileri, takıntılı davranışları ve sosyal uyumsuzlukları ile oldukça benzer olarak tasvir edilmişlerdir. Her iki romanda da mekân olarak oteller kullanılmış ve önemli olayların aktarımı için de 6 numaralı odalar tercihlenmiştir. Yazarlar romanlarında karakterleri için benzer bir son yazmışlardır ve romanlar karakterlerin işledikleri cinayetler sebebi ile suçluluk duymaları ve intiharları ile son bulmuştur. Çalışmada farklı coğrafyalarda yazılan romanlarda ana tema olan Oidipus Kompleksinin nasıl işlendiği incelenmiş, karakter, mekân ve kullanılan sembolik dil çerçevesinde yapılan değerlendirmeler ile de aktarımdaki benzerlikler araştırılmıştır. Romanların beyaz perdeye aktarımındaki metindışılikler ise yönetmenleri üzerinden anlamlandırılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Oidipus Kompleksi, Anayurt Oteli, Yusuf Atılgan, Üç Ruhlu Adam, Robert Bloch.

Abstract

The subject of this research is to try to read Robert Bloch's *Psycho* and Yusuf Atılgan's *Anayurt Oteli* within the framework of psychoanalytic theory founded by Sigmund Freud. The first Turkish edition of Bloch's novel was published under the name "Three Spirited Man" in 1962 and the first edition of *Anayurt Oteli* in 1973 and these first editions were used in the study. Both films were adapted into cinema with their original names by Alfred Hitchcock (*Psycho*) in 1960 and by Ömer Kavur (*Anayurt Oteli*) in 1987. Since the textual originality of the novels was preserved in the films, the study was carried out on the novels. The Oedipus Complex is used as the main theme in both novels. The main characters are portrayed as quite similar to their sexual orientation, relationships with their mothers and obsessive behavior. Hotels were used as locations in both novels and rooms numbered 6 were preferred for the transfer of important events. The authors wrote a similar ending for their characters and both novels ended with the characters' guilt over the murders they committed and with suicide. The non-textualities in the adaptations to the cinema were attempted to be interpreted through their directors.

Keywords: Oedipus Complex, Anayurt Oteli, Yusuf Atılgan, Psycho, Robert Bloch.

Araştırma Makalesi (Research Article)

Gönderim Tarihi (Received): 28.02.2021

Kabul Tarihi (Accepted): 06.04.2021

Atıf (cite as): Serter, S . (2021). 'BEYAZ PERDEDE OİDİPUS KOMPLEKSİ: NORMAN BATES VE ZEBERCET KARAKTERLERİNİN METİNSEL OKUMASI'. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi , (35) , s. 338-358, DOI: 10.31123/akil.888071

Giriş

Edebiyat eserlerinde, karakterler yazarlarının onları görmek istediği şekilde ve onlar için uygun olarak kurgulanmış temsili mekanlar içinde ve temsil ettikleri döneme uygun olacak şekilde aktarılırlar. Bir edebi eserin başarılı olması, karakterin duygusal ve zihinsel olarak yaşadığı çağ ve mekâna uygunluk göstermesine de bağlıdır. Psikoloji biliminin ana malzemesi tıpkı edebiyatta olduğu gibi insanlar ve iç dünyaları olup, Freud tarafından kurulan psikanaliz kuramı da duygu ve davranışların altında yatan gerçek sebepleri anlamak üzerine bir sistemdir.

Freud, kuramının temel kavramlarından biri olarak bilinçdışını kullanmış, düşünce ve davranışların yaşanılan kültürel yapı ile şekil bulmuş bilinçdışının denetimi ve etkisinde gerçekleştiğini ifade etmiştir. Serol Teber'in ifadesi ile; "Freud'a göre kişinin bilinçdışını, içinde yaşadığı kültür ile şekil almış yasaklar ve kısıtlamalar oluşturmaktadır. Zaman zaman bastırılmış duygular yeniden bilinçli yaşama yansiyarak kendilerini hatırlatmaktadırlar" (2013, s.13). Teber ayrıca, "Psikanalizin, aile yapısı, din, kültür ve hatta toplumsal yapının sürdürülebilmesi için gerekli görülen tüm üst kurumlar olmak üzere insanın ruhsal süreçlerinin belirleyicisi olan tüm paydaşları araştıran bir yöntem olarak kullanılmaya devam edildiğinden" bahsetmektedir (2013, s.15).

Edebiyat eserlerinde psikanalitik öğelerin kullanılması, psikanalizin sanat eserlerinin çözümlemelerinde kullanılmaya başlamasından sonra geliştiği düşünülmemelidir. Çünkü edebiyat eserleri zaten kişilerin yaşamlarını konu edindiği için, psikanalitik öğeler barındırmaktadır. Edebiyat tarihi ise psikanalizden çok daha eski bir geçmişe sahiptir. Bir başka deyişle, edebi eser yazarları psikanalizi öğrenerek eserlerine konu yapmamış, birçok ruhsal durumu anlatan metinler psikanalistlerin dikkatini çekmiştir. Hatta metinlerin psikanalitik çözümlemeleri öncelikli olarak Freud tarafından yapılmıştır. Edebiyat ile psikanaliz arasındaki etkileşim sürecini Ersel Kayaoğlu şöyle açıklamaktadır:

Edebiyatın psikoloji üzerindeki etkisine örnek olarak Freud'un Oidipus Kompleksi'ni Sophokles'in Kral Oidipus (M.Ö. 425) başlıklı tragedyasına dayandırması ya da Das Unheimliche (1919) başlıklı denemesinde irdelediği Oidipal korku bozukluğunu Alman romantiklerinden E.T.A. Hoffmann'ın Der Sandmann (1816) adlı korku öyküsü üzerinden açıklaması gibi örnekler sıralanabilmektedir (2016, s.17).

Elbette edebi eserlerin psikanalitik kuramdan hiç etkilenmediği söylenemez. Freud'un bilinçdışı çözümleme çalışmaları, yazarlar için ilham kaynağı olmuş ve hatta psikolojik edebiyat diye bir türden bahsedilmeye başlanmıştır.

Psikanalitik kuram Freud'un yapılandırdığı şekli ile kalmamıştır. Örneğin Freud, sanat eserlerinin çözümlenmesini yaparken eserleri bir düş gibi yorumlayıp, psikanalizi sanatçının kendi varlığı üzerinden gerçekleştirirken; Carl Gustav Jung, eserleri bağımsız olarak ele alıp üreticisinden ayrı kimliklendirilmelerine katkı sağlamıştır. Elbette eserlerde üreticilerine ait izlerin ve yansımalarının görülmesi beklenebilir, ancak eserin okumasının tamamen üreticisinin kendini yansıtması mutlaklığından çıkılması, eleştirmenler ve psikanalistlerin de yorumlama süreçlerine katkı sağlamıştır. Yasemin Alper'in eserlerin kimliklendirilmesi sürecine ilişkin görüşleri şöyledir:

20. yüzyılda "yeni eleştircilik" akımı ile edebî eser, yazarından bağımsız olarak görülmüş ve eseri anlamak için sanatçıyı anlamak gerektiği konusundaki görüşler önemsizleşmiştir. Eserin nesne olarak ele alınması, yazar ile olan ilişkinin göz ardı edilmesine neden olmuştur. Bununla birlikte bazı eleştiri kuramlarında da yazarın iç dünyasının, eserinin anlaşılmasında önem taşıdığına yönelik çalışmalar artmıştır. Bu yaklaşım edebî eserin çok yönlü incelenmesi sağlanmış ve okuyucunun da eserin bir parçası olduğu düşünülmüştür (2015, s. 19).

Sinema sanatı da edebiyatta olduğu gibi birçok psikanalitik tema içermekte ancak ayrışan

başkaca unsurları da barındırmaktadır. Slavoj Zizek de filmlerin, tıpkı edebiyat eserlerinde olduğu gibi psikanalistler için heyecan verici bir rüya çözümlemesinden çok daha fazlası olduğundan bahsetmektedir (2005, s. 125). Andrea Sabbadini de sinemanın bir düşünce yorumlanmasından çok daha fazla anlam taşıdığını şu sözlerle açıklamaktadır:

Bu iki kültürel alan arasındaki bağlantıları keşfetmeye çalışanların ilgisini yalnızca sinemacılar ve analistlerin nesnelindeki benzerlikler çekmez. Ne yalnızca, ulaşılabilir olan malzemeyi düzenleme süreci yoluyla işlerin daha yaratıcı tarafları arasındaki göze çarpan benzerlikleri keşfetmekten büyüleniriz; ne de Glen Gabbard'ın işaret ettiği "film bilinçdışının dilini konuşur" gerçeğinden (2016, s. 6).

Sinemayı psikanalistler için diğer sanat dallarından ayıran şeylerin başında, seyirci ile etkileşimi gelmektedir. Filmler bir rüya gibi okunabilir ancak izleyicinin aktarılanı alımlama ve kendisini sürecin dahili yapması gibi etkileşim alanları dikkate alınca bir rüya modellemesinden daha fazla anlam taşıyacaktır.

Eserler bir düşünce gibi değerlendirilerek anlam bulmaktadır, peki ama kimlerin düşünce? Freud psikanalitik kuramında insanların toplumsal kurallara uyma zorunluluğunun gerçekleştirilmek istediği arzuları bastırmasına sebep olduğunu, gerçekleştirilemeyen isteklerin de tıpkı düşünce görmek gibi hayal kurma yöntemi ile gerçekleştirildiğini söylemektedir. Bu yaklaşımı ile üretilen eserlerin yaratıcılarının bilinçdışını yansıttığı düşünülmektedir. Ersel Kayaoğlu'nun, filmlerin bu değerlendirilmelerine ilişkin görüşleri şöyledir: "Bilişsel ve duygusal süreçlerin nasıl oluşturulduğunun, hangi açık ve örtük anlamlarının izleyiciye çağrıştırıldığına, hangi sembollerden ve metaforlardan yararlandığına, psikolojik kuramlara da dayalı biçimde incelenmesi, yapıtın anlaşılmasına önemli katkı sağlayacaktır." (2016, s. 69).

Çalışmanın konusu beyaz perdeye aktarılmış edebi metinler olması sebebiyle; edebiyat ve sinemanın özel ilişkideki benzerlik ve farklılıkların altını çizmek faydalı olacaktır. James Monaco, sinemanın anlatısal potansiyeli nedeniyle en yakın ilişkiyi roman sanatı ile kurduğunu vurgularken, ortak özellikleri hikâyeye anlatmak olan bu sanatlar arasındaki farkı da şöyle açıklamaktadır:

Filmin anlatım süresinin daha sınırlı olmasına rağmen, romanın sahip olmadığı resimsel olanaklara sahiptir. Yazıya aktarılamayan şeyler görüntüyle verilebilir. İki farklı anlatım tarzı arasındaki en önemli ayrım romanlar yazarları tarafından anlatılmasıdır. Yalnızca onun bizden duymamızı ve görmemizi istediğini görür ve duyarız. Filmler de yaratıcılarınca anlatılır ama yönetmenin tasarladığından daha fazlasını görür ve duyarız (2002, s. 48).

Çalışmada beyaz perdeye de aktarılan iki edebi metnin psikanalitik kuram çerçevesinde okunarak, eserlerin yaratıcıları ile olan ilişkilerinin izleri sürülecektir. Aynı zamanda farklı toplumlarda ama yakın tarihlerde üretilmiş bu eserlerdeki benzerlik ve ayrıntıların nedenleri aranacaktır.

1. Yöntem

Çalışmanın konusu Robert Bloch'un *Üç Ruhlu Adam* (1962) ve Yusuf Atılgan'ın *Anayurt Oteli* (1973) isimli romanlarıdır. Bloch'un romanın orijinal ismi *Psycho* (*Sapık*)'dur ve ABD'de 1959 yılında yayımlanmıştır. Ülkemizde ise Hayat Yayınları tarafından 1962 yılında *Üç Ruhlu Adam* ismiyle yayımlanmıştır. Çalışmada Atılgan'ın romanının ilk baskısı ve Bloch'un romanının ilk Türkçe çevirisi kullanılmıştır.

Her iki roman da beyaz perdeye isimleri korunarak aktarılmıştır. *Sapık* filmi, Alfred Hitchcock yönetmenliğinde 1960 yılında Amerika'da ve 1965 yılında Türkiye'de vizyona girmiştir. *Anayurt Oteli* filmi de Ömer Kavur yönetmenliğinde 1987 yılında vizyona girmiştir. Filmler de romandaki metinlerin

özgünlüğü korunmuş ve bu yüzden çözümlenmeler romanlar çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada eserler, psikanalitik kuram çerçevesinde okunmaya ve en belirginde de Oidipus Kompleksi'nin izleri sürülmeye çalışılacaktır. Freudyan bir yaklaşım ile eserler yaratıcıları (yazarları) ile birlikte değerlendirilecek ve filmlerdeki metin dışlıklar da yönetmenleri üzerinden bir okuma ile ele alınarak filmlerin izleyiciyi dahil etme süreçlerine anlam bulunmaya çalışılacaktır.

2. Eserlerde Freud İzleri

20.Yüzyılda psikanalitik kuramın artan bilinirliği ile Freud'un rüyalar ve gündüz düşleri arasında kurduğu ilişki yazarların yaratımlarına da kılavuzluk etmiştir. Çalışmaya konu yazarlarda kendileri ile yapılan röportajlarda eserlerinde Freud izlerinden bahsetmektedirler. Bu konuda aralarındaki en belirgin fark, Atılğan'ın yarattığı karakterde hem Freud'un kişisel yaşamından da yansımalar yapmış olmasıdır.

Bloch, Norman karakterine ilham olarak seri katil Ed Gein'i seçmiştir ve romanını Freudyan öğretiler üzerinden, Oidipus Kompleksi'nin altını çizecek şekilde kurgulamıştır. Bloch, Freud eksenli yaratım sürecini şu şekilde açıklamaktadır:

Kendi başına, yalnız yaşaması yeterli olamazdı. Düşündüm ki, eğer suçları başka bir kişilik devralarak bir unutkan figürde işlerse? Ama kimin kişiliği? Ellili yılların sonunda, Freud'un teorileri çok popülerdi ve hikâyeyi O'nun çizgileri boyunca geliştirmeye karar verdim. Konsept Oidipus fiksasyonuydu bu yüzden 'Onun annesiyle ilgili bir şeyi vardı' dedim. Annenin öldüğünü varsayalım- doğal olarak öykü rahatlığı için onun etrafta takılmasını istemediniz- ama diyelim ki hala hayatta olduğunu düşünüyordunuz? (aktaran Rebello, 2010, s. 23).

Bloch, Ed Gein'i alarak Norman yapmış, onun için bir mekân tasarlamış ve davranışlarını içinde bulunduğu şartlar altında tekrar yorumlamıştır. Stephen Rebello, duyarlılıklarının ihlal edildiğine inanan eleştirmenlerin protestolarına rağmen, Gein davasının tatsız gerçeklerinin lezzetli hale getirildiğini söyleyerek Bloch'un ağzından şunları aktarmaktadır: "Romanda, Norman Bates'e suçları işlediğinde annesinin peruk ve kıyafetlerini giydirdim. Şaşırtıcı bir şekilde, gerçek katilin de böyle davrandığını ve suçları işlediğini hatırlamadığını keşfettim." (2010, s. 31).

Anayurt Oteli'nde ise, Atılğan ve Freud ilişkisi başka bir derinliktedir. Atılğan, bir Freud hayranıdır ve romanı Freud'un kendi hayatından da izler taşımaktadır. Atılğan'ın Freud'a olan ilgisi "Sevgili Halil Kardeş" kitabında şöyle aktarılmaktadır:

Tanıştığımız ilk yıllarda Yusuf abinin konuşmalarında en çok adı geçen düşünür Freud idi. Ama Freud'un düşüncelerinden çok, ayrıntıları kullanımından söz ederdi. Ondan birçok kez, "buradaki bir ayrıntının bağlantısı ileride kesinlikle karşımıza çıkar" sözünü duydum. Yusuf abi bir bakıma kendi anlatış biçimini açıklıyordu (Atılğan, 2014, s. 17).

Atılğan'ın Freud hayranlığını dikkate alınırsa, *Anayurt Oteli*'nde Oidipus Kompleksi'nin Freud'un annesi ile ilişkisinden yola çıkılarak konu edildiği söylenebilir zira Freud'un hayatını inceleyen çalışmasında Serol Teber, Freud'un annesi ile olan ilişkisindeki Oidipus izlerinden bahsederken "Freud'un düşlerindeki annenin, koruyucu ve şefkatli bir temsil bulmaktan ziyade cinsel yönden çekici bir kadın olarak var olduğunu" söylemektedir (2013, s. 38).

Romanda başka bir Freud izi 28 rakamında gizlidir. Zebercet 28 Kasım'da doğmuştur bu tarih aynı zamanda izleyici olarak katıldığı cinayet davasının ertelendiği tarihtir. Babası 28 yaşında evlenmiş olup, kendisini büyük dayısı olarak tanıttığı Nurettin ise 28 yaşında ölmüştür. Freud, temeli mistisizme

dayanan ve kaderler üzerinde belirleyici olan bir takım sayısal hesapların varlığına inanmaktadır. Kadınların hormonal değişimlerinde belirleyici olan 28 rakamı da bunlardan birisidir. Serol Teber, Atılğan'ın romanında önemli bir yer teşkil eden 28 rakamını için şöyle demektedir.

Fliess, eski Yahudi mistisizminden kaynaklanan ve periyodik öğretiden ilginç hesaplar önermiştir. Bu hesaplamalarda kadınlarda 28 günü ve erkeklerde 23 günü işaret eden hormonal değişim dönemlerinin altı çizilmektedir. 28 rakamı kadınlar için yaşam ve ölümü bile belirleyecek kadar büyük bir öneme sahiptirler. Freud da sayısal hesaplamaların insanların kaderlerindeki belirleyici olduğu düşüncesinin etkisinde kalmış ve hatta kendi ölüm tarihine ait hesaplamalar yapmıştır (2013, s. 114).

Atılğan, 28 rakamına yüklediği anlamı, sadece romanında serpiştirmekle kalmayıp kendi özel hayatında da bir inanmışlık ve anlam yüklemiştir. Mehmet Atılğan bir röportajında babasından bahsederken, onun rakamlara yüklediği anlamı “Babamın küçük işaretlerle oyunlar kurmak gibi bir yanı vardı. Beşiktaş maçının olduğu bir gün, daha önce sıklıkla gördükleri ‘8228’ plakalı arabayı tekrar görmesi durumunda maçı kazanacaklarına olan düşüncesinden bahsetmişti.” olarak aktarmıştır (2017).

Başka bir benzeşim, erken doğum ile ilgili yapılmıştır. Erken doğum, genellikle yaşamın başlangıcına denk gelen bir travma hikayesi ile eşleştirilmektedir. Freud, bebeğin doğuştaki prematüreliliği dediği şeyi çok önemsemektedir. Hayata hazırlıksız başlamak, büyüyüp olgunlaşmamak ve hep diğerlerine bağımlılık durumunun devamı olarak karşılık bulmaktadır. Freud da 7 aylık olarak dünyaya gelmiştir:

Freud'un anne ve babasının evlilik tarihleri ve kendisinin doğum tarihi arasında yedi aydan daha kısa bir zaman bulunmaktadır. Aile hikayelerinde bu doğum zamanındaki bu 2 aylık farktan hiç söz edilmemektedir. Freud gibi üstün zekalı biri için dahi olsa erken doğum bireyin yaşam döngüsünde büyük yer tutmaktadır (aktaran Teber, 2013, s. 28).

Atılğan, Zebercet karakterinin Freud'u hatırlatan tasvirini de henüz doğum hikayesi ile başlatmıştır. Zebercet beklenenden iki ay erken 7 aylık doğmuştur (Atılğan, 1973, s.15).

Aynı zamanda Atılğan ve Zebercet benzerlikleri de dikkat çekicidir. Mehmet Atılğan, Zebercet- Yusuf Atılğan benzerliği ile ilgili “Babamın da Zebercet karakterinde olduğu gibi takıntılı davranışları vardı. Romanında da olan ‘Çakmağı sağ cebine koydu, yedi adım attı, sekiz atsa...’ gibi davranışlar ve matematiksel şeylere anlam yüklediği durumlar olurdu” diye söylemektedir (2017).

Romanda Zebercet karakterinin alışkanlıklarla devam eden yaşamının altı çizilmekte ve berberi ile olan ilişkisi de ‘dört haftada bir perşembe günleri ve sıra beklemesin diye berberin onu çağırdığı öğleden sonraları’ (Atılğan, 1973, s. 28) olarak anlatılmaktadır. Atılğan'ın alışkanlıklara itiraz eder bir aktarım dili olduğu düşünülse de özel hayatında öyle olmadığı görülmekte ve hatta Sevgili *Halil Kardeş* kitabında Atılğan'ın özel hayatında berber Hasan ile olan ilişkisini yıllarca devam ettirdiğinden bahsedilmektedir (Atılğan, 2014, s. 20).

Bu ifadeden yola çıkarak, Zebercet karakterinin Atılğan'ın kendisi üzerinden bir inşası olduğunu söylemek yanlış bir aktarım olmayacaktır. Zira tüm sanatçıların yapıtlarında sanatçının kendisiyle karşılaşılması beklenilmelidir ve bu nedenle karakter ile sanatçı arasındaki benzeşir yönler elbette var olacaktır.

3. Eserlerin Üretim Süreci

Bu çalışmada, içinde bulunulan toplumsal şart ve olayların yazarları nasıl etkilediğinin de izleri

sürülmüştür. Bu çerçevede romanlar yazarların üretim süreçlerine ilişkin kendi doğrudan ya da dolaylı aktarımları çerçevesinde incelenmiştir.

Bloch 1985 yılında Ron Leming ile yapmış olduğu bir röportajında romanın ana karakteri Norman'ın yaratım sürecinde, gerçek hayat hikayesinden çok etkilendiği seri katil Ed Gein'den esinlendiğinden bahsetmektedir (aktaran Briggs, 2007, s. 104). Ed Gein abisi, babası ve annesinden oluşan bir aileye sahiptir. Ailede anne baskın ve otoriter bir figürdür ve annesinin ölümünden sonra Ed Gein annesinin yaşadığı kadınları öldürmeye başlar. Öldürdüğü kadınların derilerinden kendisine bir elbise yapması ve onu giyiyor olması ile de ismi bilinirlik kazanmıştır.

Rebecca Taylor LaBrode, Ed Gein hakkında kurbanlarının derilerinin üzerine annesinin elbisesini giydiğini, cinayetleri rastgele seçtiğini, herhangi bir maddi kazanç hedeflemediğini, annesi tarafından fiziksel ve sözlü istismara uğradığını ve büyük olasılıkla da annesi ile uygunsuz ilişkileri olduğundan bahsetmektedir (2007, s. 154).

Bloch'un romanına ilham olan Ed Gein de filmde de aslına uygun olarak yansıtılmıştır. *Sapık* filminin final sahnesinde psikiyatrist, Norman'ın neden annesinin giysilerini giydiği sorunun cevabını şu şekilde verir: "Norman kadın giysilerini cinsel tatmin için değil annesinin hayalini yaşatabilmek için giyiyordu. Herhangi bir tehlike ve tehdit yaklaştığı zaman annesi olmaya çalışarak onun giysilerini giyip, sandalyesine oturarak onun sesi ile konuşmaktaydı" (Hitchcock, 1960).

Robert Bloch üzerine araştırma yapan Scott D. Briggs, Ed Gein'in eksik baba figürü, aşırı baskın anne otoritesi ve ailenin tecrit yaşamını anlatırken Norman karakterini tarif ediyor gibidir:

Ed Gein esasen yoksul, sorunlu ebeveynleri tarafından yetiştirilen yalnız bir kişi olup Babası şiddet uygulayan bir alkolikti ve annesi oğulları Edward ve ailesi üzerinde kayda değer bir etki yapan otoriter ve aşırı dindar bir figürdü. Görünüşe göre yaşadığı yer, tecrit ve akıl hastalığının kendisine olan zararından daha fazlasını almaya başladığı aile çiftliği idi (2007, s. 104).

Aynı zamanda Bloch, romanını tasarlarken hiçbir şeyi tesadüfe bırakmadığını söyleyerek, karakterinin ismi kısmında da cinsel kimliğine dair ipuçları verdiğinden bahsetmektedir: "İlk isim, iki kelimenin bir birleşimi idi; nor-man hikâyesinin sırrını içeren bir kelime oyunu idi; katilim ne kadın ne de erkekti (neither woman nor man)" (1993, s. 229).

Norman romanda fiziksel olarak tıpkı Ed Gein gibi cazibesi olmayan bir kişi olarak tasvir edilmişken, filmde ise genç, yakışıklı ve utangaç biri olarak gösterilmiştir. Bu şekilde izleyicinin onu annesinin kurbanı olarak görmesi, sempati duyması ve cinayetleri işleyenin annesi olduğuna inanması sağlanmıştır.

Yusuf Atılğan'da romanında gerçek hayatta var olan kişileri referans almıştır. Atılğan bir röportajında Manisa'da Anavatan Oteli'nde (romanda ve filmde ismi Anayurt olarak değiştirilmiştir) tanıştığı baba-oğulun isimlerinin Zebercet ve Ahmet olduğunu ve sadece baba oğul isimlerinin yerlerini değiştirdiğinden bahsetmiştir (1987, s. 85).

Atılğan da karakterinin ismini cinsel kimliğini ele verecek şekilde seçmiştir. Zebercet ismi ve temsil ettiği anlam romanda şöyle yer bulmaktadır: "Avcuna almış, el kadar bir şey. 'Pamuğa sarıp inci kutusuna yatırılır bu; Zebercet koyun adını' dedi" (Atılğan, 1973, s.15).

Zebercet kelimesi Türk Dil Kurumu sözlüğünde "sarı renkte ve cam parlaklığında" olarak

tanımlanmaktadır. Yusuf Atılgan da kendisi ile yapılan röportaj da Zebercet 'in "zümrütten daha açık yeşil ama zümrüt kadar değerli olmayan bir süs taşı" olduğunu belirtmiştir (1987, s. 85). Türk toplumunda değerli taş, mücevher isimlerinin kız çocuklarına verildiği düşünülünce, "zebercet" gibi bir ismin verilmiş olması, dişil özelliklerin altının çizilme çabası olarak yorumlanabilir. Romanda da bu dişil durum: "Kürt Muhittin, Zebercet için 'Anası oğlan doğurmuş, Zebercet hamur yoğurmuş' şeklinde aktarılmaktadır" (Atılgan, 1973, s. 41).

Anayurt Oteli romanında geçen olaylar başka kişiler tarafından yaşanmış olsalar da Atılgan her birini romanına ustaca yerleştirmiştir. *Sevgili Halil Kardeş* kitabında bahsedilen: "Yusuf Abi Savcı Cevat'tan gerdek gecesinde Ula'da işlenen cinayetin tutanaklarını istemişti ve Zebercet'in ortalıkçı kadını öldürdükten sonra izlemeye gittiği duruşma, Ula'da işlenen cinayetti" (2014, s. 9) bu duruma bir örnektir. Yine *Sevgili Halil Kardeş* kitabında "Zebercet 'in kendini asışında, getirdiği yorumun anlatıma karışarak doğruluğu zedelediğini söylemişim. Bir açıklama yapmadı, ertesi gün bir kitap getirip uzattı. "Ne bu?" dedim. Sadece "bak" dedi. İntihar raporlarını içeren bu kitaptaki bir intihar Zebercet 'in ki ile aynıydı (Atılgan, 2014, s. 24) aktarımı Atılgan'ın, topladığı olaylardan tasarladığı karaktere uygun olacak bir hikâyeye oluşturduğu fikrini anlamlı kılmaktadır.

Her iki yazarın da karakterlerinin inşasında parçalanmış kişilikleri ve davranışlarının altındaki örtük sebeplere ulaşılabilmesi için Freud'un zihinsel model şemasını ustaca kullandıkları gözlenmektedir.

4. Romanlardaki Zihinsel Model Çözümlemeleri: İd-Ego-Süperego

Freud insan benliğini id, ego, süperego olmak üzere kategorize ettiği bir zihinsel model geliştirmiştir. İd, kişiliğin değişime dirençli ilkel içgüdülerini temsil etmektedir. İd, sonuç düşünmez ve hemen tatmin edilmek ister. Ego, kimliğin ürettiği bu ham dürtüleri bastırıp dış dünyaya göre şekillendiren parçasıdır. Ego toplum tarafından geliştirilecek olumsuz sonuçlardan kaçınmak için, ilkel dürtüleri yerine getirerek alınacak hazdan kaçır ve mantık ile çalışır. Ego için kurallar, yasaklar ve normlara uygun olarak davranmak önemlidir. Süperego ise genellikle kişilerin çocukluk çağlarında ebeveynlerinden edindikleri değerleri ifade etmektedir. Süperego, kimliğin özellikle saldırganlık dürtülerini yönetirken, egoyu ahlaki hedeflere yöneltmeye çalışır. Süperego vicdan ve ideal benlik olarak iki alt alanda kategorize edilebilmektedir. İdeal benlik (ego ideali) kişinin yapmak istediği iş, toplumda diğer insanlarla olan ilişkilerdeki konumlanmak istediği yer gibi hayal edilen resimdir. Vicdan ise basit anlamı ile yanlış davranışlara karşı geliştirilen suçluluk duygusu ve egoyu cezalandıran parçadır.

Duygu Dinçer, modern psikoloji alan yazınının suçluluk duygusunu ele alan yeni araştırmalarla zenginleştiğini belirterek şunları söylemektedir:

Freud bireylerin kötü bir şey yapmaları durumunda suç olduğunu biliyor olmalarından bahseder. Bireyler ancak bağımlı oldukları kişilerin sevgilerini kaybetmeye yönelik bir tehlike ya da güç diye sembolize ettikleri tarafından cezalandırılma korkusu ile bu dışsal etkiye boyun eğmektedirler. Kötü olan durumun suçluluk hissettirmesi ancak süperego aracılığı ile sağlanabilen otoritenin içselleştirilmesi ile mümkün olabilmektedir. Süperego davranışlarla birlikte düşünceleri de denetlemektedir. Bu sebepten birey olumsuz eylemi gerçekleştirmekten vazgeçmiş olsa dahi suçluluk duymaya devam edecektir (2019, s. 1223-1224).

Üç Ruhlu Adam romanında Norman ve annesinin yaşadığı üç katlıdır. Evin bodrum katı, Norman'ın annesini saklamak için kullandığı alandır ve Norman'ın ididir. Giriş katı Norman'ın egonun, annesinin yaşadığı üst kat ise süperegonun anlatımı için kullanılmıştır. Romanda annesinin süperegoyu temsili ve zaman zaman Norman'ın süperegonun emirlerine direnişi, anne-oğul çatışmaları üzerinden

aktarılmaktadır: “Çocuğum! Kırk yaşında adama çocuk demek. Dinlemeseydi ya onu, dinlemek mecburiyetinde olmasaydı da kapıyı vurup giyseydi ya. Ama dinleyeceğini, kadının söyleyecekleri bitinceye kadar burada oturup dinleme mecburiyetinde olduğunu biliyordu” (Bloch, 1962, s. 10).

Filmde de romana sadık kalınmıştır ve Norman’ın hastalıklı zihinsel yapısının aktarılmasında herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir. Filmde fazlaca görülmeyen metin dışı olma durumu, Alfred Hitchcock’un filme romandan farklı olarak Marion’u^{2*} sürekli takip eden bir polis karakter ilavesi ile olmaktadır. Hitchcock, Truffaut ile yaptığı söyleşisinde 5 yaşında iken babasının onu bir karakola gönderdiğini, polis şefinin de “Biz yaramaz çocuklara böyle yaparız” diyerek, onu on dakikalığına hücreye kapattığını anlatmaktadır (Truffaut, 1985, s. 25). Bu deneyim Hitchcock için bir travmaya dönüşmüştür. Bu bilgiler ışığında Hitchcock’un süperegoyu temsil eden baba imgesinin polis figürü ile eşleştiği ve filmde yönetmenin kendi bilinçdışının yansımalarının ortaya çıktığı söylenebilir. Zira Hitchcock’un filmlerinde polis karakterini sıklıkla kullanması da bu düşünceyi desteklemektedir.

Anayurt Oteli’nde ise Zebercet’in ortalıkçı kadın ile ilişkisi dikkate alındığı zaman Zeynep’in yaşadığı tavan arası, ilkel dürtülerin hayata geçtiği id’i ve Zebercet’in insanları karşıladığı ve normal davranışlar sergilediği yer olan giriş kat onun egosunu temsil etmektedir. Emekli subay ile Zebercet’in ilişkisi ortak haz peşindeki baba-oğul çatışmasını andırmakta ve emekli subayın yaşadığı ikinci kat süperegoyu temsil etmektedir. Bu varsayım, Zebercet’in gecikmeli Ankara treni ile gelen kadını hayal ettiği sahnede, emekli subayın odasından gelen ses ile durumdan vazgeçmesi de süper egonun ikazı ile hazdan vazgeçilmesi şeklinde okunabilir.

Zebercet, gecikmeli Ankara treni ile gelen kadına babasının vasiyeti olan odayı vermiş ve geri gelmeyişi ile kendisini süperegonun emrini yerine getirememenin yarattığı suçluluk duygusu içinde bulmuştur. Suçluluk duygusu Zebercet’in intihar etmesine karar verdimle birlikte, intihar etmek için kullanacağı ipi emekli subayın kaldığı odadan alması da bu intiharın süperegonun talimatı ile olduğu şeklinde anlam bulmaktadır.

5. Oidipus Kompleksi

Freud’un yapmış olduğu çalışmaların kabul edilmesi kolay olmamıştır. Oidipus Kompleksi de enstet ilişkileri konu etmesinden belki de en tartışmalı çalışması olmuştur. Mitchell ve Black yaptıkları çalışmada Oidipus Kompleksi’nin gelişimi için: “Aynı cinsten ebeveyn, karşı cinsten ebeveyne yönelik cinsel faydaları nedeniyle rakip olmaktadır” demektedirler (2016, s. 87).

Bloch, daha romanın ilk sayfalarında Norman’ın annesi ile yapmış olduğu bir konuşmada “İlimde Oidipus Kompleksi denen şey bu. Zannediyordum ki, şayet ikimiz de bu meseleyi anlayıp iyice hazmetmeye çalışırsak birbirimize karşı” (1962, s.12) diyerek konuyu açık etmektedir.

Aynı zamanda Mary ile olan sohbetindeki alt metinlerde de annesi ile olan ilişkilerinin çerçevesini ele vermektedir: “Bugünkü hale gelmesine, babam öldükten sonra tekrar evlenmemesi sebep oldu. Evlenmemesinin tek sebebi ise bendim” (Bloch, 1962, s. 31).

Norman sınırları annesi tarafından belirlenmiş bir hayatın içine hapsedilmiş, zaman zaman

2 Robert Bloch’un *Üç Ruhlu Adam* romanının hem orijinal hem de Türkçe baskısında bu karakterin ismi “Mary Crane” olarak geçmektedir. Ancak Alfred Hitchcock’un yönetmenliğini yaptığı *Sapık* (Psycho-1960) filminde romandaki tüm karakterlerin ismi aynı kalırken, “Mary Crane” karakterinin ismi “Marion Crane” olarak değiştirilmiştir. Bu çalışmada ise, bu karakterin ismi eğer romandan bahsediliyorsa “Mary”, filmde bahsediliyorsa “Marion” olarak geçecektir.

bunun dışında hareket etmek istese bile asla alan dışına çıkmayı denememiştir. Romanda Mary cinayetinden hemen sonra annesinin “Annen yanı başında, sana kimseden zarar gelmez” söylemi bu hapsolmuş hayat içinde kendini güvende hissetmesinin de bir göstergesidir. Adam Philips, anne-çocuk ilişkisindeki bu durumu şöyle açıklamaktadır: “İtaatkâr çocuk annesinden o kadar korkar ki, onun kabul edebileceğinin ötesinde kendine has bir zihne sahip olamaz. Böylece onun belirlediği koşulların dışında düşünmek fiilen yasaklanır. Fark etmeyle başlayan itaatle biter. Çocuk sürekli kazıklandığı bir hayata razı gelir” (2017, s. 51).

Bloch, romanının sonunda anne-oğul arasındaki ilişkinin cinsellik boyutunu naif bir üstü kapalılık ile aktarmıştır. Bu anlatım toplumsal kodları fazlaca gererek kitabına karşı bir direnç gelişmesini engellemek için yapılmış olabileceği gibi, okuyucuyu Norman ile dipte eşitleyerek sıradan bir seri katil kimliğini bir miktar da olsa anlaşılır kılmak için yapılmış da olabilir. Romanda Sam bu durumu Lila’ya şöyle açıklamaktadır: “Norman annesine normal bir çocuktan çok daha fazla düşkünümüş. Aralarında ana-oğul münasebetlerinin haricine çıkan bir sapıklık olup olmadığını dair Dr. Steiner muhtemeldir diyor ama daha kati konuşmıyor” (Bloch, 1962, s. 129).

Hitchcock, Norman ve annesinin ilişkisinin deşifresini izleyiciye cömertçe en başından sunmamıştır. Ancak, Oidipus işaretlerini Norman’ın davranışlarının arasına serpiştirerek dikkatli izleyicinin fark etmesi istenilmiştir. Hitchcock, Cameron ve Perkins ile 1963 yılında yaptığı bir söyleşide de Norman’ın cinsel kimliği ve annesiyle olan ilişkisine ait hiçbir şeyi saklamadığını, sadece küçük detaylar şeklinde filme serpiştirdiğinden bahsetmektedir:

Cameron & Perkins: Norman Bates’in merdivenlerden yukarı çıkarken kalçalarını salladığı çok dikkat çekici bir plan var. Filmi ikinci kez seyreden biri ilk defa seyrettiğinde çözemediği gizemi çözdüğünü fark edebilirdi.

A.Hitchcock: İnsanların filmi ikinci kez görseler kendilerini kazıklanmış hissetmeyeceklerine çok inanıyorum. Esas ipucunun tamamen karakterin kadınsı doğasında olduğunu söyleyebilirsiniz (2014, s. 59).

Aynı zamanda izleyici üzerinde Norman’ın masumiyetini son dakikaya kadar koruyabilmek için, annesi ile olan ilişkisi tamamen annenin olağan dışı davranışları çerçevesinde tutulmuştur. İzleyici, yakışıklı Norman için filmin sonuna kadar hep bir merhamet ve inanmışlık geliştirmiştir. Örneğin Norman ve Marion’un aralarında geçen bir konuşmada Norman’ın “bir oğul sevgilinin yerini tutamaz” söylemi gibi detaylar izleyicinin merakı sabitte tutmuş ve filmin gerilimi son dakikaya kadar korunmuştur.

Norman’ın babası daha o bebekken ölmüştür ve annesi babasından “Bizi yüzüstü bırakıp kaçan adam” diye bahsetmektedir. Yıllar sonra hayatlarına giren Joe Amca ise annesi tarafından tüm erkeklerden farklıdır ve annesi ondan “Erkek dediğin tam da Joe Amca gibi olmalı” diye bahsetmektedir (Bloch, 1962, s. 73). Norman şişman, göbekli, seyrek saçlı ve fiziksel olarak cazibesi olmayan biridir, Joe Amca ise uzun boylu, ince ve yakışıklı bir erkektir. Norman’ın Joe Amca için geliştirmiş olduğu kıskançlık ve hayranlık içeren duygularını: “Joe Amca istedi mi, annesini küçük parmağının ucunda oynatmasını bilirdi. Kadınları böylesine tesir altına alabilen bir erkek olmak, hatta bizzat Joe Amca’nın kendisi olmak kim bilir ne kadar güzel bir şeydi” (Bloch, 1962, s. 73).

Norman’ın babasının henüz bebekken ölmesi sebebi ile annesi ile ilişkisinde rakip gördüğü ikame baba modeli Joe Amcadır. Freud’un, Oidipus Kompleksi’nde babanın rolünü şöyledir:

Çocuğun anne ile ilişkisi büyük ölçüde fizyolojik(doğal) olarak değerlendirilmektedir. Baba ile çocuk arasında ise fizyolojik (hamilelik gibi) bir ilişki bulunmaması sebebi ile babanın işlevi kültürel olarak ele alınmaktadır. Bu durumda erkeğin kendini baba konumuna getirmesi de fizyolojik olandan kültürel olan geçişe yarayan bir müdahale olarak değerlendirilebilir (2014, s. 15).

Norman haz odağı annesi ile rakip gördüğü Joe Amca'yı öldürerek tehdidi ortadan kaldırmış ve hazza (annesine) sahip tek kişi olmuştur.

*Anayurt Otel'i*nde ise Oidipus Kompleksi'nin izleri en başında açık edilmemiş metinlerdeki örtük anlamlar ile aktarmıştır. Otelin 6 numaralı odasında kalan konuğun adı "Saide" dir ve bu Zebercet' in annesinin de adıdır. Zebercet merdivenlerden çıkarken kadını seyretmiş ve hatta gece kadın ile kocasının gizlice kapının önünden sevişmelerini dinlemiştir. Annesi ile aynı ismi taşıyan konuk sevişirken kocasına "Oh bırakma, hiç bırakma beni...ohh...nasıl seninim" demektedir (Atılğan, 1973, s. 38).

Zebercet daha önceleri sırf ilkel dürtülerini sağaltmak için seviştiği ortalıkçı kadını rüyasında görmüştü ve bu sevişme, daha önce yaşadıklarından çok farklıdır. Kadın onunla gözleri açık ve annesi ile aynı adı taşıyan Saide'nin eşiyle seviştiği sözler olan 'Oh, nasıl seninim' diyerek sevişmektedir (Atılğan, 1973, s. 51).

Zebercet'in rüyası, doyurulamamış arzuların gerçekleştirilmesi şeklinde okunduğu zaman gerçek anlamı yakalanabilmektedir. Atılğan, okuyucuda herhangi bir tereddüt bırakmamak için Oidipus Kompleksi'ni başkaca işaretlerde de vermektedir. Romanda Zebercet'in annesinin ölümü de sünnet olduğu yaz mevsimi olarak aktarılacak haz ve yitimi arasında eşleştirme sağlanmaktadır. Zebercet, istemediği bir cinsel uyarılma yaşadığı zaman kendisini sünnet olurken düşünmektedir. Romanda buna örnek olarak askerlik anılarında Refik Çavuş ile Fatih'linin, koğuştaki gece şakasına geldikleri zaman Zebercet'in yaşadığı uyarılma durumu için, onun kendini sünnet olurken düşünerek normal hale geldiği anlatılmaktadır (Atılğan, 1973, s. 79).

Andre Green, hadım edilme ve sünnet konusunda şunları söyler: "Psikanalizin sözünü ettiği imgesel bir hadım edilmedir. Antropolojik açıdan, Bettelheim özellikle inisiasyon ayinlerini, sünneti ve alt kesiyi yeniden yorumlamaktadır. Freud a göre sünnet hadım edilmenin bir eşdeğeri olarak anlaşılmalıdır" (2004, s.36).

Ömer Kavur ise *Anayurt Oteli* filminde Oidipus Kompleksi'nin belirginliğine katkı olarak, 6 numaralı odada kalan ve annesinin adı olan "Saide" ile tasvir edilen öğretmenin eşinin adını, Zebercet'in babasının ismi olan "Ahmet" olarak ekrana yansıtmıştır.

Ahmet de tıpkı oğlu Zebercet gibi Anayurt Otel'ini işletmiştir. Zebercet babasının oteli işlettiği dönemden bahsederken onun döneminde daha az hırsızlık olmasında babasının heybetli görüntüsünün de etkili olabileceği düşüncesinden bahsetmektedir. Zebercet sembolik zamanlarda babasının yerine geçmektedir. Örneğin sinemada tanıştığı Ekrem'e kendisini babasının ismi ile tanıtmış ya da işi sorulduğu zaman babasının bir zamanlar çalıştığı nüfus müdürlüğünden bahsetmiştir. Aynı zamanda Zebercet'in babası ile olan fiziksel benzerliğinden duyduğu övünme dikkat çekicidir ve bu durum romanda "Rüstem Bey'in on altı yaşında iken Zebercet için 'Şıp demiş babasınınkinden düşmüş' demesiyle" ifadesi ile aktarılmıştır (Atılğan, 1973, s. 22).

Freud baba ile özdeşleşmeyi psikanaliz açısından şu şekilde yorumlamaktadır:

Karakterin, terk edilmiş nesne yatırımlarının etkilerine karşı daha sonraki direnci nasıl biçimlenirse biçimlensin, en erken yaşlarda oluşan etkiler daha genel ve kalıcı olur. Bu bizi ben idealinin oluşumuna geri götürür; çünkü ardında bireyin ilk ve en önemli özdeşleşmesi, kişisel tarih öncesinde babayla olan özdeşleşmesi yatmaktadır. Bunun bir nesne yatırımının sonucu olmadığı anlaşılıyor; bütün nesne yatırımlarından daha erken ve dolaysız olan bir özdeşleşmedir bu (2014, s.91).

Freud'un Oidipus Kompleksi'nde de baba-oğul ve ortak haz olan anne ilişkisine ait anlatımında "hem baban gibi olmalısın ve hem de baban gibi olamazsın (anne ile yatmak imtiyazı gibi)" sarmalından bahsedilmektedir. Freud'a göre Oidipus Kompleksi'nde babanın yeri şöyle karşılık bulmaktadır:

Oidipus Kompleksi'nin egemenliğindeki cinsel aşamanın en genel sonucunun, bir ben tortusu olduğu varsayılabilir. Bendeki bu değişim özel bir yer tutar, benin öbür içeriklerine karşı bir ben ideali ya da süperego olarak ortaya çıkar. Onun ben ile ilişkisi "Böyle (baba gibi) olmalısın" uyarısıyla bitmez. "Böyle (baba gibi) olamazsın" yaşağını da içerir; yani onun her yaptığını yapamazsın, bazı şeyler de onun ayrıcalığı olarak kalmalıdır (2014, s. 93).

Zebercet'in babası ile ilgili olan aktarımlarda açık, emekli subay ile olanlarda ise örtük bir ifade ile karşılık bulan bu durum, Norman için erken ölen babasının yerine getirilen Joe Amca ile eşleşmektedir.

6. Ortak Mekanlar: Oteller

Mekanlar hem edebiyat eserlerinde ve hem de filmlerde bir eserin var olabilmesi için en önemli unsurlardandır. Zira karakterlerin varoluş deneyimlerinin aktarımı, mekanlar ile mümkün kılınabilmektedir. Bir eserde mekân olarak otelin kullanılması karakterin yaşadığı çevreyi küçük ve kontrollü bir alanda tutmaya ve karakterleri daha iyi tanımaya olanak sağlamaktadır. Aynı zamanda oteller, temsil ettikleri geçicilik duygusu ile okuyucuyu/izleyiciyi zamana hapsetmeyi mümkün kılabilirler. Fransız Antropolog Marc Auge otellerin ortak özelliklerini "aidiyetsizlik, yersizleşme, geçicilik ve kimliksizlik" olarak ifade etmektedir (aktaran Karasakaloğlu ve Zengel, 2012, s. 86).

Her iki romanda da kahramanların sosyal hayattan tecrit edilmiş yaşam biçimlerinin aktarımdaki anlamı kuvvetlendirmek için mekân olarak oteller kullanılmıştır. Vedit Aşgaroğlu, ayrıksanmış mekanlarda yaşayan roman kişileri için şunları söylemektedir: "Ayrıksanmış mekânın seçimi; psikolojik sorgulamaların mümkün olacağı inziva köşeleridir. Roman kişileri, hayatta anlam bulmak ve kendi gerçeklerini keşfedebilmek için, tek belirleyici gücün kendileri olduğunu görmek zorundadır" (2016, s. 115).

Hem Norman hem de Zebercet, ailelerinden kalan köhneleşmiş otelleri işletmektedirler. Bloch, karakterine ve olay örüntüsüne uygun olarak bir "Bates Motel" tasarlamıştır. Atılğan ise, hayatında çok etkili olduğunu dile getirdiği "Anavatan Oteli" ile otelde çalışan Zebercet ve Ahmet isimli karakterlerden ilham alarak romanını bu mekâna taşımıştır (1987, s. 85). Her iki romanın film uyarlamalarında da otellerin fiziksel tasvirlerine sadık kalınmıştır ve filmlerde de oteller, karakterlerin uyumlanmakta zorlandıkları dışarıdaki dünyanın olası tehlikelerine karşı kendilerini sakladıkları korunaklı alanlardır.

7. Romanlardaki Semboller

Freud psikanaliz yöntemi ile yaptığı çözümlenmelerde, bastırılmış duyguların dolaylı aktarımından ve bu aktarım için yöntem olarak sembollerin kullanımından bahsetmektedir. Psikanalitik çözümlenmelerde semboller yüzeydeki yansımalar olarak değer bulup örtük anlamı okumakta referans olarak değerlendirilmektedirler. Freud sembollerin genelde cinselliğe ait ayıp ve yasakların bastırılmasının dışı vurumu olarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

7.1. Altı Numaralı Odalar

Her iki romanda da karakterlerin normal dışı davranışlarına işaret eden gizil detaylar 6 numaralı

odalarda saklanmıştı. *Üç Ruhlu Adam* romanında Bates Motel'e gelen Mary için Norman'ın 6 numaralı odayı vermiştir: "6 Numara kızın kaldığı odaydı. Uzun bir müddet, orayı kimseye vermemek niyetindeydi" (Bloch, 1962, s. 75).

Anayurt Oteli'nde de 6 numaralı oda, Zebercet'in annesi Saide'nin doğduğu oda olarak aktarılmıştır. Ayrıca Zebercet'in fantezi dünyasını süsleyen Saide isimli konuk da 6 numaralı odada konaklatılarak, anne olgusunun karşılık bulduğu yasaklanmış haz üstü örtük bir anlatım ile gerçekleştirilmiştir.

Anayurt Oteli romanında anlamı alenen ifade edilen 6 numaralı oda, *Üç Ruhlu Adam* romanında aynı anlama gelmekte ancak üstü örtük bir anlatım ile sağlanmaktadır. Bates Motel'de konaklayan misafirin adı olan "Mary" tesadüf bir seçim değildir; bakire Mary (Virgin Mary) kültürünü temsil etmektedir. Michael Carroll'a göre "Bakire Mary" (Virgin Mary) kültürü, Freud'un etkisiz baba ve aile kompleksi teorisi üzerinden anlaşılabilir. Carroll'a göre ev içinde otorite, annenin elindedir ve babanın etkisiz aile yapısı, oğullarda anne için güçlü ama şiddetle bastırılmış bir arzu yaratmıştır. Anneye olan bu bağlılık ilk olarak "Kibele" kültüründe ifade edilmiş, daha sonra yeni bir tanrıça olan Meryem Ana'ya yönlendirilmiştir (1986, s. 112).

Bu varsayımla *Anayurt Oteli*'nde bizzat Zebercet'in annesi ile eşleştirilen 6 numaralı odanın, *Üç Ruhlu Adam* romanında Meryem Ana kutsallığı kullanılarak dolaylı bir aktarım ile sağlandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bununla beraber her iki romanda da 6 numaralı odalar üzerinden doğum, yaratım ve en derinde de Oidipus Kompleksi'nin aktarımı da 6 sayısının dolaylı temsil anlamı ile örtüşmektedir. Annemarie Schimmel 6 rakamı ile ilgili olarak şunları söylemektedir: "Kadim ve yeni-Platoncu sistemlere göre altı hem toplamı ve hem de parçaları açısından en mükemmel sayıdır. Hrabanus Maurus'un söylediği gibi: 'Altı, Tanrı dünyayı altı günde yarattığı için mükemmel değildir; sayı mükemmel olduğu için Tanrı dünyayı altı günde yaratmıştır'" (2017, s. 119).

Anayurt Oteli (1987) filminde de 6 numaralı odanın gizemi bozulmamış ve hatta anlamı kuvvetlendirmek için annesinin adı ile kalan misafirin eşinin adı, Zebercet'in babası olan "Ahmet" olarak gösterilerek daha da kuvvetlendirilmiştir. *Sapık* (1960) filminde ise Marion 1 numaralı odada kalmaktadır. Sayıların temsillerinden yola çıkarak 1 sayısının örtük temsilinde karşımıza çıkan bir bütünü oluşturan eş ve aynı parçalanmışlığı, tıpkı Norman Bates'in kişiliğinde olduğu gibi okumak mümkün olabilmektedir. Zira yine Schimmel'in yaklaşımıyla bir sayısının dolaylı ifadesi şöyle karşılık bulmaktadır: "Bir her sayıya nüfuz etmiştir. Bölme parçalarından çok yeni birimler doğurur. Ama bu birimlerden hiçbiri bütün birimden daha küçük veya daha büyük değildir ve en küçük parçası kendi bütünlüğü içinde kendisidir yine" (2017, s.45).

Bu ifadelerden yola çıkarak, *Anayurt Oteli* filminde sayı sembollerinin gizeminin olduğu gibi korunduğunu, *Üç Ruhlu Adam* romanının filme aktarımında da anlam bütünlüğüne zarar vermeyecek şekilde yorumlandığını söylemek yanlış olmayacaktır.

7.2. Aynalar

Her iki romanda da en sık bahsedilen dekor ayna olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynalar açık ve örtük anlamları ile çok şey ifade etmektedir. Ayna açık anlamı ile karakterlerin fiziksel özellikleriyle ilgili duydukları memnuniyetsizliklerini imgeleştirmek için kullanılırken, örtük anlamı ile de karakterlerin kendileri ile hesaplaşmalarını ifade etmektedir. *Üç Ruhlu Adam* romanında Norman'ın ayna ile olan ve kendinden memnuniyetsizliği ifade eden ilişkisi şu şekilde aktarılmaktadır:

Tıraş olmayı sevmezdi hiç. Sevmemesinin sebebi de aynaydı. Küçük bir çocukken aynaya bakmaktan hoşlanırdı bile. Üzerinde hiçbir şey bulunmaksızın aynanın karşısına geçip kendini seyrettiğini gayet iyi hatırlıyordu. Bir defasında annesi onu öyle aynanın önünde yakalamış ve elindeki ağır, gümüş el aynasının sapıyla kafasına vurmuştu. Öyle kuvvetli vurmuştu ki, Norman o tarihten beri her hatırlayışında ayna keskin acıyı kafasında hissedirdi (Bloch, 1962, s. 72).

Anayurt Oteli romanında Zebercet'in kendinden memnuniyetsizliği ile yüzleşmesi ayna ile gerçekleşmekte iken, memnuniyetsizliğe ölçeklendirme öznesi anne değil, "gecikmeli Ankara treni ile gelen kadın" üzerinden sağlanmaktadır. Zebercet kadının gidişinden sonra ayna karşısında kendi fiziksel özellikleri ile yüzleşmekte ve boyunun yeterince uzun olmadığı, yüzünün kuruluğu ve son birkaç yılda karın kaslarının daha da gevşediği gibi ifadeler ile kendini beğenmeme durumunu aktarmaktadır (Atılğan, 1973, s. 14-15).

Romanlar filme aktarılırken her iki yönetmen de aynalara ve bilinçdışı çözümlemelere aynı anlamları yüklemiş, aynaları karakterlerin bulunduğu resepsiyonda olmak üzere otellerin temel dekorlarından biri olacak şekilde kullanmıştır. Bu sayede filmde izleyicinin bilinçdışı çözümlene süreçlerinin bir parçası olması sağlanmış, karakterlerin olduğu gibi onların zihinlerinde de bir parçalanmışlığa gidilmesi hedeflenmiştir.

Sapık filmde yönetmenin başka bir imzası da Hitchcock sinemasında görmeye çok alışkın olduğumuz kuş figürünün kullanımında görülmektedir. Norman'ın çalışma ofisinin duvarları, çeşitli türlerle ait kuş figürleri ile doludur. Bu kuşlar öldürülmüş ve daha sonra içleri doldurularak duvara asılmıştır. Bir sohbet sırasında Norman, Marion'a "kuş gibi yediğini" söylemektedir. Ayrıca "kuşların başlangıçta pasif oldukları"na yönelik ifadesi de dikkat çekicidir. David Humbert, filmde sıklıkla görülen kuşların sıradan bir dekordan fazlası olduğunu şöyle ifade etmektedir:

Norman'ın nezaket ve çekingenliği, konuşması sırasındaki dengesizlik belirtileri ile çelişmektedir. Marion'un ona Norman diye seslenme talebi, zararsız olduğunu kabul etse de ani ve rahatsız edicidir. Hitchcock ikiliği sadece Norman'da değil, Norman ve Marion'da da ima etmeye devam etmektedir. Sohbet sırasında etraflarını saran doldurulmuş kuşlar, kurban ve yırtıcı ikiliğini akla getirmektedir. Zira kuşlar ufak parçalar şeklinde beslenseler de doymak bilmeyen bir iştahları vardır ve böylece onların olası ikili doğaları çağırıştırılır; dıştan pasif, içten açgözlü (2017, s.125).

8. Zebercet ve Norman'ın Ortak Davranışsal Özellikleri

8.1. Sosyal Fobi (İçeri-Dışarı)

Hem Norman ve hem de Zebercet karakterleri hemen hemen tüm yaşamlarını otellerinde geçirmektedirler. Dışarıdaki dünya ve insanlarla olan ilişkilerinde başarılı değildirler. Zira kendi kontrollerinde olan alan dışına çıkmak ve oralarda var olabilmek de onlarda kaygı yaratmaktadır. Bu tanımlamaların onların sosyal anksiyetesine işaret ettiğinden bahsetmek hiç de yanlış olmayacaktır.

Sosyal anksiyete bireyin iç dünyasını derinden etkiler ve işlevselliğini bozar ve sosyal anksiyeteye sahip bireyler yaşadıkları toplum içinde karşılaştıkları problemler dışında başka psikolojik belirtiler ile de başa çıkmak zorunda kalabilir (Kaval ve Sütçü, 2016, s. 4). Norman da romanda, sıklıkla insanlardan uzak olarak içeride sürdürdüğü hayatının daha iyi olduğunu ve yetişkin yaşına rağmen dışarıyı tekinsiz bulduğunu ifade etmektedir: "Orada olanlar olmuştu. Ama dışarıya kimin aldıracağı vardı ki. Mesela şimdi Norman evin bir köşesinde kitabını okuyacağı yerde, yürüyüş için dışarı filan çıkmış olsa sucuk gibi ıslanmış olmayacak mıydı?" (Bloch, 1962, s. 8).

Norman'ın annesiyle olan diyaloglarında da Norman'ın otelden hiç çıkmıyor olma durumundan bahsedilmekte ve annesinin şikayetle ortaya koyduğu bu durumun Norman'ın kendi tercihi olduğunun altı çizilmektedir:

Moteli bahane etme şimdi. Esasında sen insanlardan hazzetmiyorsun. Çünkü onlardan korkuyorsun. Daha bacak kadar çocukken bile dışarılara gidip akranlarıyla oynayacağın yerde bir masanın altına girer, eline bir kitap geçirir, saatler saati kimseye gözükmezdin...Daha fena da olabilirdi. Başkalarının çocukları gibi dışarıda gezmelere gider, başıma bir sürü bela satın alırdım. Böylesi daha mı iyi olurdu? Hiç değilse evde oturup kitap okuyarak zihnimi geliştireyordum (Bloch, 1962, s. 11).

Filmde ise Hitchcock romandan farklı olarak, Norman'ın otelde izole bir hayat sürmesini annesi tarafından yaratılmış bir mağduriyet olarak göstermiştir. Norman sanki yaşadığı bu izole hayattan şikayetçidir ve başka bir çaresi olmadığı için bu hayata mecbur kalmış duygusu yaratılmıştır. Ancak yine de dikkatli izleyici için Norman'ın kendi parçalanmış düşüncelerini ve annesinden ayrışamıyor oluşunu okuyabilmenin ipuçları filme serpiştirilmiştir.

Filmde de Norman, Marion ile yaptığı konuşmasında kendi tuzağına doğduğundan ve annesi ile iletişimde her ne kadar aldırılmaz gözükse de etkilendiğinden bahsetmektedir. Kendi çaresizliğini annesinin onunla konuşmalarında kızmak, karşı çıkmak isteğini ama bunu asla yapamayışını söyleyerek anlatmaktadır. Aynı zamanda Marion'dan gelen "Kaçabilme fırsatınız olsaydı burayı terk ederdim" söylemine "Burayı mı? Burası benim tek dünyam. O evde büyüdüm. Mutlu bir çocukluğum oldu" şeklinde cevap vererek, kendi kabullenışı ve memnuniyetini de ortaya koymaktadır.

Zebercet karakterinin içeri-dışarı algısı ve yaşayışı da filme aktarılırken romana sadık kalınmıştır. İzleyicinin ilk sahneden itibaren *Anayurt Oteli* ve Zebercet ilişkisini kurabilmesi sağlanmıştır. Romanda Zebercet otelden çok seyrek çıkan, dört haftada bir kez berbere, ayda bir kez Faruk Keçeci'ye para göndermek için postaneye ve altı ayda bir hamama giden bir kişi olarak tasvir edilmektedir (Atılğan, 1973, s. 28).

Bu aktarım okuyucunun Zebercet'i içinde yaşadığı *Anayurt Oteli* ile birlikte değerlendirmesine referans olmaktadır. Filmde Zebercet-*Anayurt Oteli* eşleşmesindeki aktarılmak istenilen duygu aynı bırakılmış ve emekli subay ile Zebercet arasında geçen bir diyalogda; Emekli Subay'ın "altı gündür dışarı çıkmadınız?" söylemi Zebercet tarafından memnuniyetle karşılık bulmuş ve "işim bu benim efendim" şeklinde yanıtlanmıştır. Berna Moran romandaki oteli şu şekilde yorumlamaktadır: "Zebercet için otel, babasının doğduğu günün onun için uygun gördüğü pamuklarla döşeli mücevher kutusu ile eş değerdir ve Freud'cu bir yaklaşım ile bu güvende olunan ana rahmi demek olacaktır. Bu sebepten otelin içi ve dışarı farklı iki dünyayı temsil etmektedir" (2019, s. 299).

Her iki karakter için de otellerin, toplumun değer yargılarından ve olası eleştirilerinden uzak kendi kontrollü mekanları ve yönetebildiği ilişkileri devam ettirdikleri özgür alanları olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu güvende hissedilen, kontrollü iç mekanları Serol Teber şöyle yorumlamaktadır:

Freud'un kendi yaşadığı mekâna bağlılığı ve değiştirmeme isteğinin altında anne memesi/göğsünü yitirmek, geri dönemeyerek aç kalmak korkularının etkilerini bilmek işe yarar olacaktır. Modern toplumun sıklıkla tartışılan konularından biri olan iç mekanlar Walter Benjamin'in ifadesi ile uzakta olanlar ve geçmişte kalanlar için var olup bilinçdışı fantezilerinde sığınağı olmuşlardır (2013, s. 80).

Bu bilgiler ışığında hem Zebercet hem de Norman'ın kendi kontrollü alanlarına doğdukları ve zaman zaman aksini istemiş olsalar da buranın dışında bir hayat yaşayamayacaklarına dair inançlarıyla durumu kabul ettikleri söylenebilir.

8.2. Röntgencilik

Her iki romanda da karakterler bastırılmış sapkın dürtülerini sağaltmanın bir yöntemi olan röntgencilığe başvurmuşlardır. *Üç Ruhlu Adam* romanında Norman, uzun uğraşlar vererek kendi ofisinden yan odaya bir delik açmış ve bu delik ile kendisine yan odayı görebildiği bir röntgen alanı yaratmıştır. *Anayurt Otelinde* ise Zebercet daha bildik bir yöntem ile kapı dinleyerek ve anahtar deliğinden bakarak odaları izlemektedir. Röntgencilik ve dikizcilik hakkında Julia Kristeva şunları ifade etmektedir: “Dikizcilik, nesne ilişkisinin oluşumundaki yapısal bir gerekliliktir, nesnenin iğrence doğru yöneldiği her defada ortaya çıkar ve yalnızca özne/nesne istikrarsızlığını simgeselleştirme başarısızlığı nedeniyle gerçek bir sapkınlığa dönüşür” (2014, s. 63).

Romanlarda kullanılan röntgencilik sadece sağlıklı erkek kimliklere işaret etmemekte ve izlenen kişi çerçevesinde değerlendirildiği zaman, haz simgesi olan anne ile eşleşmesinden dolayı Oidipus temasının destek unsurlarından biri olarak da kullanılmaktadır.

8.3. Erkek Kimlikler ve Alkol

Her iki karakterin günlük yaşam pratiklerindeki davranışlarını değerlendirdiğimiz zaman, aynılıklar dikkat çekicidir. Örneğin, karakterlerin içki içmeyi beceremiyor oluşu, Türk ve Amerikan toplumlarında da benzer olarak inşa edilen erkek kimliklerine yönelik dolaylı göndermeler içermektedir. Romanda Norman'ın içki içmekteki beceriksizliği şöyle aktarılmaktadır:

Yalan söylemişti kıza tabi. Annesinin eve içki sokmadığı hakikatti, ama ne var ki gene içiyordu. Gizli gizli. İnsanın midesi içkiye tahammüllü olmasa bile ara sıra içmek bir ihtiyaçtı. Ve Norman'ın viskiye hiç yüzü yoktu. Bir iki yudum içti mi başı dönmeye başlar, fazla kaçırarsa kendinden geçerdi. Çoğu zaman da böyle olurdu (Bloch, 1962, s. 36).

Zebercet de içki içmekte acemi ve başarısızdır. Romanda ne zaman içki içmeye kalksa kötüleştiği aktarılmaktadır, bu konuya ilişkin örneklerden biri şöyledir: “Uzunca ufak bardağa rakı koydu; iki yudum içti yüzünü buruşturmamaya çalışarak” (Atılğan, 1973, s. 137-138).

Farklı kültürlerde yazılan romanlarda karakterlerin benzer davranışlarıyla oluşturulmak istenilen aynı algı dikkat çekicidir. İçki içmek ve erkeklığe ilişkin göstergeler arasında belirgin ve anlamlı bir bağlantı bulunmaktadır. Cengiz, Tol ve Küçükkural içki ve erkeklik imgesi ilişkisi hakkında şunları söylemektedirler:

Erkek birey erkek olmanın gereklerini zaman içinde içselleştirir. Bu gerekler yürümekten, kadeh tutmaya, konuşmaktan omuz atmaya uzanan bir aralıkta değişiklik gösterir. Erkek olmanın göstergesi bir zaman iyi dövüşmek iken, başka bir bağlamda iyi dans etmek, başka birinde iyi içki içmek olabilir. Özetle, her toplumsal kesimin ayrı bir erkeklik algısı ve pratiği vardır (2004, s. 57).

Bu bilgiler karakterlerde yaratılmak istenilen zayıf erkeklik temsillerinin okunmasına yardımcı olmaktadır.

8.4. Cinayetler

Norman cinayetlerine annesi ve Joe Considine'yi öldürerek başlamıştır. Annesi, Considine ile evlenmeye karar verdiği zaman onları zehirlemiştir. Romanda Norman'ın annesi ve Joe Amcayı öldürmesi durumu büyük bir ustalıklarla aktararak, bu cinayetler Norman'ı acımasız bir katil olarak değil de diğer cinayetlerinin altında yatan sebepleri anlamlı kılacak masumiyet hikayesinin bir

parçası olarak sunulmuştur. Hitchcock da Marion ve Arbogast cinayetlerini Norman'ın annesi işliyor gibi göstererek, romanda başarıyla yaratılmış olan suçun başkası üzerinden okunması duygusunu filmde olduğu gibi korumayı başarmıştır. Zizek'in Hitchcock sineması hakkındaki düşünceleri bu yargıyı desteklemektedir: Hitchcock'un filmlerinde, cinayet hiçbir zaman katil ile kurbanı arasındaki bir meseleden ibaret değildir; her zaman üçüncü bir kişiye yapılan bir göndermeyi içerir -katil bu üçüncü kişi için cinayet işler- ve eylemi yoluyla bastırılmış arzusunun gerçekleştirir (2005, s. 105).

Cinayetler için geçerli bir sebep bulamayan okuyucu ve izleyici için de Norman sapkın bir katil değildir artık; o aslında masumdur ve cinayetleri zihnini ele geçiren annesinin emri ile işlenmiştir.

Zebercet ise cinayetlerini (biri gerçek ve biri metaforik aktarımlı) hayal dünyasındaki gerçek dışılıkların olmayacağı ile yüzleştiği zaman işlemiştir. Sadece dürtüleri ile seviştiği ortalıkçı kadından, otel konuğu Saide gibi sevişmesini istemiş ve ilk kez sapkın arzularını dile getirerek onlarla yüzleşmiştir. Ortalıkçı kadının bu isteğine cevap vermeyişi onda anne yoksunluğunun altını çizmiş ve öldürmeye varan bir saldırganlıkla cevap bulmuştur.

Julie Kristeva, Oidipus Kompleksi ekseninde çocuktaki anne yoksunluğunu şu şekilde ifade etmektedir:

Oidipus ile birlikte Freud, çok biçimli sapkın, arzuyu ve ölümü taşıyan çocuk cinselliğini keşfetmiştir. Annenin yokluğu nedeniyle çocuğun maruz kaldığı yoksunluktan simgeselliğin oluşturucuları olan baba kaynaklı yasaklara kadar, bu ilişki, kendisini asla "saf" haliyle dışa vurmeyen itkisel saldırganlığa eşlik eder. Saldırganlık ilk yoksunluklardan intikam almaktan başka bir şey yapmamaktadır (2014, s. 56).

Zebercet'in ikinci cinayeti kediyi öldürmesidir. Bruce Fink, Freud'un kadınları ve kedileri davranışsal olarak eşleştirdiğini söylemektedir. Onun aktarımı ile Freud, bu benzer davranışlar yüzünden âşık olunan kişilerin, sevmektense seilmeyi tercih ettiklerini ve kendi narsisizmleriyle sarmalandıklarını vurgulamaktadır (2019, s. 95). Aynı zamanda kedi figürü psikanalitik çözümlenelerde aşkı temsilde kullanılmaktadır. Jung'un fikirleri çerçevesinde psikanalizde aşk ve kedi eşlemesi şu şekilde yapılmaktadır:

Patika Watts'ın "Aşk ve Yaşam" adlı tablosunda, bir kadın figürü (Yaşam) kendini sürüye sürüye, bitkin bir şekilde patikadan yürümektedir ve yanında da Aşk figürü vardır. Rüyadaki ilk imge Prince'in deyişiyle "Aşk figürü dışında" tam olarak bu resme karşılık gelmektedir. Bu da kedilerin aşkı simgelediği anlamına gelmektedir. Aşk figürünün bulunmadığı ve Rüya'da onun yerini kedilerin aldığı, görülmektedir (2020, s. 71).

Bu okumalar ile Zebercet'in kediyi öldürmesi, "gecikmeli Ankara treni ile gelen kadın" ın yani âşık olduğunun döneceğine inanışının metaforik olarak öldürülmesidir. Zira kadının gelmeyişi ile Zebercet'in kendini gerçekleştirmek için son olduğuna inandığı aşk kanalı da tamamen kapanmıştır.

8.5. Suçluluk Duygusu ve İntihar

Her iki romanın finali de karakterlerin yaşadıkları suçluluk duygusu nedeniyle intihar etmeleri şeklinde yazılmış, ancak Norman'ın intiharı dolaylı bir aktarım ile gerçekleştirilmiştir. Suçluluk duygusuna yenik düşen Norman'ın zihnini tamamen annesine bırakması bir nevi intiharı demektir. Norman'ın işlediği cinayetleri bataklığa gömmesi de duyduğu suçluluk duygusundan kurtulma isteğinin üstü örtük anlatımıdır.

Duygu Dinçer, "literatürde utanç duygusunun suçluluk duygusundan daha acı verici olduğunun bilindiğini, ancak bu acıyla paralel şekilde bireylerin suçluluk duygusundan kurtulma isteğinin de çeşitli

metaforlar yoluyla ifade edildiğini” söylemektedir (2019, s. 1234). Kurtulma isteği alt kategorisinde üretilen bataklık, bir tünele girmek vb. metaforların da bireylerdeki bu suçluluk duygusundan kurtulma isteğine işaret ettiği gözlenmektedir.

Zebercet ise cinsel içerikli sevgi nesnesini (ortalıkçı kadın) kaybetmiştir, bu kaybediş ve yerine koyamayış durumu da Zebercet’in gerçeklik algısını yitirerek saldırganlaşmasına yol açmıştır. Zebercet’in intiharı, işlediği cinayetlerden (gerçek ve kedi üzerinden metaforik olarak aktarılan) sonra olmuştur. Bu durum Zebercet’in canice düşünce ve eylemlerden sonra kendini cezalandırdığı ve sadizmi kendine yönlendirdiği şeklinde anlamlandırılabilir.

Kişiyi intihara götüren psikolojik sebepleri anlamada ön plana çıkan en önemli teorilerden birisinin Freud’a ait olduğunu söyleyen Necati Sümer’e göre Freud, saldırganlık ve cinselliğin bilinçaltı yoluyla insan hayatını derinden etkilediği görüşündedir. Sümer, Freud’a göre ideal insanlığın tarihi, ahlakı, sanatı, bilimi, hukuku, savaşları, cinayetleri ve intiharları insanın bastırılmış olduğu bu cinsel dürtünün etkisiyle meydana gelmektedir (2014, s. 88).

Vedi Aşgaroğlu ise hayal dünyasında yaşayan Zebercet’in geçmişine yaptığı keşif yolculuğunun, şimdiki zamanda kısmen sevgi, daha çok da cinsellik üzerinden yürüttüğü anlam arayışında tüm kapıların kapalı olduğunu görmesine neden olduğunu belirtir. Ona göre Zebercet işlediği cinayete hayattan öcünü almaya çalışsa da varlığını yeni keşfettiği aykırı kimliği ile hayatını sürdürmesinin imkansızlığını anlar ve intihar eder (2016, s. 24).

Her iki karakter de yaptıklarından dolayı yoğun suçluluk duymaktadırlar ve bu duygudan kurtulabilmek için kendilerinden kurtulmayı seçmişlerdir.

Sonuç

Bu çalışmada *Üç Ruhlu Adam* ve *Anayurt Oteli* romanları Freud’un psikanalitik kuramı çerçevesinde okunmaya çalışılmıştır. Freud’un psikanaliz kuramında eserlerin yaratıcıları üzerinden okunması gerektiğine işaret edilmektedir. Üretilen eserler, yaratıcılarının bastırılmış arzu ve isteklerinin, hayal güçleri ile birleşerek tıpkı düş görme süreçlerinde olduğu gibi dışarı vurulması olarak tanımlanmaktadır. Çalışmada *Anayurt Oteli*’nin üretim sürecinde Yusuf Atılgan’ın bilinçdışına dair iz düşümleri daha rahatlıkla okunabilirken, Robert Bloch için, eseri kendinden bağımsız bir kimlikle yarattığı izlenimine varıldığı söylenebilir. Her iki eser karakter, mekân ve olay örüntüsü esas alınarak incelendiğinde benzerlikler ve aynılıklar dikkat çekicidir.

Her iki yazarın eserlerinin yaratım süreçlerinde Freud’un çalışmalarından ilham aldıkları ve romanlarının ana çatısında Oidipus Kompleksi’ni kullandıkları gözlemlenmiştir. Yine yazarların, ana karakterlerinin içinde bulunduğu ruhsal durumun okuyucu tarafından daha iyi anlaşılabilmesi için onları sosyal hayattan izole bir yaşam formu içine soktukları ve tecrit mekânı olarak otelleri kullandıkları gözlemlenmektedir.

Romanların farklı coğrafyalarda geçiyor olması sebebi ile, yaratılan karakterlerin tasvirleri ve benzer semboller kullanılarak sağlanan aktarımlar dikkat çekicidir. Karakterlerin isimlerinin seçimlerindeki cinsel kimliğe ait ipucu ile başlayan süreç, her iki karakter için de cinayet işlemek, röntgencilik, takıntılı davranışlar, içki içmekte beceriksizlik vb. davranışsal problemler aynı tutulmuştur. En belirgin olarak, her iki romanda da otellerdeki altı numaralı odalara aynı anlam yüklenmiş olması dikkat

çekici bir benzerlik detayı olarak değerlendirilmiş olup, yine romanlarda altı sayısının işaret ettiği örtük anlamla da örtüşür bir yaklaşım ile aktarım sağlanmıştır.

Her iki romanın finali de karakterlerin duydukları suçluluk duygusuna yenik düşerek (Zebercet fiili bir ölüm seçerken, Norman için zihinsel bir ölüm tercih edilmiş olsa dahi) kendilerini öldürmeleri ile son bulur.

Her iki eser de beyaz perdeye aktarılırken romanlardaki metne sadık kalınmış, *Sapık* (Psycho-1960) filminde Hitchcock'un kendi bilindiğine ait bir süperego temsili detayı farklılığına rastlanılmıştır. Aynı zamanda izleyici zihninde küçük bir oyun oynayan Alfred Hitchcock, gerek Norman'ın fiziksel özelliklerini romandan farklı tutarak ve gerekse filmin sonuna kadar izleyici üzerinde suçlu anne imgesi yaratarak filmi daha sürükleyici kılmıştır.

Kaynakça

- Alper, Y. (2015). İnci Aral'ın Mor Romanına Psikanalitik Açından Bir Bakış. *Turkish Studies*, 10(12), 15-38.
- Aşgaroğlu, V. (2016). *Trajik ve Modern: Triolojik Bir Çözümleme*. Ankara: Kültür Ajans.
- Atılğan, Y. (1973). *Anayurt Oteli*. Ankara: Bilgi.
- Atılğan, Y. (1987). Yazarı Zebercet'i Anlatıyor. *Nokta Dergisi*, 44, 85-86.
- Atılğan, Y. (2014). *Sevgili Halil Kardeş: Köye Mektuplar*. İstanbul: Edebi Şeyler.
- Bloch, R. (1962). *Üç Ruhlu Adam*. (N. Akdan, Çev.), İstanbul: Hayat.
- Bloch, R. (1993). *Once Around The Bloch: An Unauthorized Autobiography*. New York: Tor.
- Briggs, S.D. (2007). The Keys to the Bates Motel: Robert Bloch's Psycho Trilogy. B. Szumskyj (Ed.), *The Man Who Collected Psychos: Critical Essays on Robert Bloch* (s. 102-120) içinde. North Carolina: McFarland & Company,
- Cameron, I ve Perkins, V.F. (2014). Hitchcock. S. Gottlieb (Der.), *Alfred Hitchcock* (s. 49-61) içinde. (N. Pakkan, Çev.), İstanbul: Agora.
- Carroll, Michael P. (1986). *The Cult of the Virgin Mary: Psychological Origins*. New Jersey: Princeton University.
- Cengiz, K., Tol, U. & Küçükural, Ö. (2004). Hegemonik Erkekliğin Peşinden. *Toplum ve Bilim Dergisi*, 101, 50-70.
- Dinçer, D. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Suçluluk Kavramı Üzerine Metaforik Bir İnceleme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (71), 1222-1238.
- Fink, B. (2019). *Lacan'da Aşk: VIII. Seminer Aktarım Üstüne Bir İnceleme*. (Z. Oğuz, Çev.), İstanbul: Kolektif.
- Freud, S. (2014). *Haz İlkesinin Ötesinde Ben ve İd*. (B. Babaoğlu, Çev.), İstanbul: Metis.
- Green, A. (2004). *Hadım Edilme Kompleksi*. (Çev. L. Kayaalp). İstanbul: Metis.
- Hitchcock, A. (Yönetmen). (1960). *Psycho*. [Sinema Filmi]. ABD: Paramount Pictures.
- Humbert, D. (2017). *Violence in the Films of Alfred Hitchcock: A Study in Mimes*. Michigan: Michigan State University.
- Jung, C.G. (2020). *Freud ve Psikanaliz*. (İ.H. Yılmaz, Çev.), İstanbul: Pinhan.
- Karasakaloğlu, D. ve Zengel, R. (2012). Yok- Mekânlar Olarak Temalı Otellerde Kaybolma Algısı Üzerine Bir İnceleme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 23 (1), 86-98.
- Kaval, N.O. ve Sütçü, S. T. (2016). Çocuk ve Ergenlerde Sosyal Anksiyete Bozukluğunun Tedavisinde Bilişsel Davranışçı

- Grup Terapisinin Etkilliliği: Sistematik Bir Gözden Geçirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8 (1), 3-22.
- Kavur, Ö. (Yönetmen). (1987). *Anayurt Oteli*. [Sinema Filmi]. Türkiye: Alfa Film.
- Kayaoğlu, E. (2016). *Edebiyat ve Film: Edebiyat Bilimi Yaklaşımıyla Film Çözümlemesine Giriş*. İstanbul: Hiperlink.
- Kristeva, J. (2014). *Korkunun Güçleri: İğrençlik Üzerine Deneme*. (N. Tural, Çev.), İstanbul: Ayrıntı.
- LaBode, R.T. (2007). Etiology of the Psychopathic Serial Killer: An Analysis of Antisocial Personality Disorder, Psychopathy and Serial Killer Personality and Crime Scene Characteristics. *Brief Treatment and Crisis Intervention*, 7 (2), 151-160.
- Mitchell, S. A. ve Black, M. J. (2016). *Freud and Beyond: A History of Modern Psychoanalytic Thought*. New York: Basic Books.
- Monaco, J. (2002). *Bir Film Nasıl Okunur?: Sinema Dili, Tarihi ve Kuramı*. (E. Yılmaz, Çev.), İstanbul: Oğlak.
- Moran, B. (2019). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 2*. İstanbul: İletişim.
- Philips, A. (2017). *Yasak Olmayan Hazlar*. (S. Nilüfer, Çev.), İstanbul: Metis.
- Rebello, S. (2010). *Alfred Hitchcock and The Making of Psycho*. New York: Open Road.
- Sabbadini, A. (2016). *Hareketli İmgeler: Filmler Üzerine Psikanalitik Yansımalar*. (Ö. Yüksel, Çev.), İstanbul: Bilgi Üniversitesi.
- Schimmel, A. (2017). *Sayıların Gizemi*. (M. Küpüşoğlu, Çev.), İstanbul: Alfa.
- Sümer, N. (2014). Antik ve İlkel Toplumlarda İntihar Olgusu. *Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 83-116.
- Teber, S. (2013). *Bilimsel Bir Peri Masalı: Freud'un Aile ve Tarihsel Romanı*. İstanbul: Okuyan Us.
- Truffaut, F. (1985). *Hitchcock & Truffaut*. New York: Touchstone.
- Zizek, S. (2005). *Yamuk Bakmak: Popüler Kültürden Jacques Lacan'a Giriş*. (T. Birkan, Çev.), İstanbul: Metis.

İnternet Kaynakları

- Atılğan, M. (2017). Mehmet Atılğan babası Yusuf Atılğan'ı anlattı: Babamda hep sevgi arayışı vardı. <https://www.gazet-eduvar.com.tr/kultur-sanat/2017/10/08/yusuf-atilgan-mehmet-atilgan> adresinden 20.01.2021 tarihinde erişilmiştir.

Extended Abstract

Purpose of Research

The subject of this study is to try to read the novels *Psycho* by Robert Bloch and *Anayurt Oteli* by Yusuf Atılgan within the framework of psychoanalytic theory founded by Sigmund Freud. While two novels were adopted into cinema, not only their names but also the original structures of their texts were preserved. For this reason, the psychoanalytic readings of the study were carried out through novels.

Research Questions

Within the scope of the study, it was attempted to explain the non-textual situations that are reflected in the films different from the novels with an evaluation through the directors of the films. In the study, two literary texts transferred to the big screen were analyzed within the framework of psychoanalytic theory, and the traces of their relations with the creators of the works were traced. At the same time, the reasons for similarities and similarities in these works produced in different societies but in recent times were searched.

Literature Review

In literary works, the characters are conveyed in the way their authors want to see them and in representative spaces that are designed appropriately for them and in accordance with the period they represent. The success of a literary work also depends on the character's emotional and mental appropriateness to the age and place in which he lives. The main material of the science of psychology is people and their inner world, just like in literature, and the psychoanalytic theory established by Freud is a system on understanding the real reasons underlying emotions and behaviors.

Methodology

The first Turkish edition of Bloch's novel was published under the name "Three Spirited Man" in 1962 while the first edition of Atılgan's novel was published in 1973 and the investigations in the study will be carried out on these first editions. In the study, these two novels were attempted to be read within the framework of psychoanalytic theory and most obviously to trace the Oedipus Complex. With a Freudian approach, the works were evaluated together with their creators (writers), and the textualities in the films were discussed with a reading through their directors and a meaning was found in the processes of involving the audience of the films.

Results and Conclusion

It is understood that Bloch and Atılgan preferred Freud's Oedipus theory as a reference point when talking about the production processes of their works. While designing the characters in their novels, the authors also mention that they are influenced by the stories of the people who exist in real life. Bloch was very influenced by the real story of a serial killer named Ed Gein and transferred his story to the novel by changing the character's name to Norman. On the other hand, Yusuf Atılgan preferred to write his novel through the father and son named respectively Ahmet and Zebercet where he met

in real life in a hotel named “Anavatan” and he changed the name of the hotel to “Anayurt” in his novel.

Both authors preferred to use hotels as locations in their novels. When the novels are evaluated through the locations used, it is observed that the hotels bear another important similarity in terms of being left to the characters from their families, as well as the similarity of the expressions provided by the old and outdated descriptions of the hotels. When the novels are evaluated over the locations, it is seen that both authors prefer rooms numbered 6 in their hotels as the determinants of the development of events. Constructed in the novels, Norman and Zebercet are depicted as quite similar characters, especially with their sexual orientation and preferences, their relationships with their mothers, obsessive behaviors, social life incompatibilities, and even the most obvious murder.

When the information obtained within the scope of the study is evaluated, it is revealed that Atılğan, unlike Bloch, was interested not only in Freud’s theories but also in his personal life. While designing Norman the main character of the novel, Bloch determined his behavioral characteristics with reference to Freud’s theory. Atılğan, on the other hand, scattered traces for Zebercet not only from theoretical knowledge but also from Freud’s own life. The behaviors depicted to Atılğan for the character of Zebercet personally overlap with his daily life habits, and with such a reading, the writer can be evaluated by reflecting the same behaviors that he adapts with inspiration from Freud through the character he creates.

The authors wrote a similar ending for their characters at their novels and the novels ended with the characters’ guilt over the murders they committed and their suicide. While Atılğan designed a real death for Zebercet by hanging himself, Bloch wrote a metaphorical narrative death for Norman, in which he destroyed himself by leaving his mind to his mother.